

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ & Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2013
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

A1. – Το αρκαδικό στοιχείο σχετίζεται με την εξιδανικευμένη ανέμελη ζωή στη φύση, όπου ο άνθρωπος βιώνει άφατη ευτυχία και αμεριμνησία. Η απόλυτη κυριαρχία του βοσκού στη φύση «Όλον το κατάμερον εκείνο ... ύτον ιδικόν μου» και η ταύτισή του με το φυσικό περιβάλλον «Εφαινόμην κ' εγώ ως να είχα μεγάλην συγγένειαν με τους δύο τούτους ανέμους ...» επαληθεύουν τη φυσιολατρία του στο αρκαδικό τοπίο ευτυχίας.

- Το θρησκευτικό πνεύμα του Παπαδιαμάντη διακατέχει όλο το έργο του, καθώς όλα συντελούνται υπό τη σκιά της «Μονής του Ευαγγελισμού» στη Σκιάθο. Η χρήση εκκλησιαστικής ορολογίας «φραγγέλιον» είναι ενδεικτική.

- Η ρεαλιστική απεικόνιση της ζωής συνίσταται στην παρουσία της ζωής του ευτυχισμένου βοσκού ως απλού ανθρώπου της υπαίθρου «Ήμην ωραίος έφηβος, καστανόμαλλος βοσκός, κ' έβοσκα τας αίγας ...», που εκπροσωπεί τον «φυσικό άνθρωπο» και αντιπαρατίθεται στον άνθρωπο του αστικού πολιτισμού.

B1. Πράγματι, ο Παπαδιαμάντης καταφέρνει να αμβλύνει τη σοβαρότητα του ύφους του με υπαινικτικές έξυπνες και παιγνιώδεις παρεμβάσεις. Άλλωστε, η όλη σύνθεση του έργου του – όπως η ωραιοποιημένη, αλλά και ρεαλιστική ηθογραφία, η ψυχογραφική ανάλυση ανθρώπων και καταστάσεων, οι κοινωνικές προεκτάσεις του διηγήματος – καταδεικνύει το συγγραφικό ταλέντο του. Ο λόγος του γίνεται δηκτικός, σκωπτικός, ευτράπελος και αγγίζει τα όρια της σάτιρας ιδιαίτερα, όταν επικρίνει κοινωνικές τάξεις που αυθαιρετούν ή όταν στιγματίζει την κοινωνική αδικία.

- «Εγώ, χωρίς ποτέ να οργώσω ή να σπείρω, το εθέριζα εν μέρει ... Της πτωχής χήρας ήτον η άμπελος μόνον ... αν έμενε τίποτε για τρύγημα ... κτήμα ιδικόν μου»: Ο σκωπτικός λόγος καταδεικνύει την απόλυτη κυριαρχία του στη φύση, την απεριόριστη ελευθερία του βοσκού, που δεν αγωνιά για την επιβίωσή του και δεν υπακούει σε νόμους και περιορισμούς.

- «Ο κυρ Μόσχος είχεν ως συντροφιάν το τσιμπούκι του ... Μοσχούλαν»: το σατιρικό ύφος χρησιμοποιείται για να στιγματίσει τον εκπρόσωπο της αλλοτριωμένης αστικής ζωής τον κυρ Μόσχο, που βιώνει τον πλούτο, αλλά και την απομόνωση.

B2. – Ασύνδετο: «Ήτον ωχρά, ρόδινη, χρυσαυγίζουσα», με το οποίο παρουσιάζει με εξιδανικευμένο και αντιφατικό τρόπο την ομορφιά της Μοσχούλας. Το τρίτο επίθετο αίρει τη φαινομενική αντίφαση των δύο πρώτων.

- Παρομοίωση: «ως πτηνόν του αιγιαλού». Μ' αυτήν αποδίδει παραστατικά και με ενάργεια το χαρακτήρα της κόρης. Δεν είναι τυχαία η σύγκριση της Μοσχούλας με πτηνό της θάλασσας, αφού αυτό τεκμηριώνει το δεσμό του ανθρώπου με τη φύση.

- Επανάληψη: «Από βράχον εις βράχον, έτρεχεν από κολπίσκον εις κολπίσκον», η οποία λειτουργεί εμφατικά στο πλαίσιο της φυσιολατρίας του Παπαδιαμάντη.
- Μεταφορά: «Ήτον θερμόαιμος», με την οποία αποδίδει λογοτεχνικά την πραγματικότητα και προσδίδει αισθητική αξία στο κείμενο.
- Υπερβολή: «ήτον απείρως λευκότερος από τον χρώτα του προσώπου της», όπου εξιδανικεύει την κόρη, η οποία φαίνεται να ξεφεύγει από τους κανόνες της πραγματικότητας και τους νόμους της λογικής και εντάσσεται στη λογοτεχνική πραγματικότητα του ονείρου που βιώνει ο αφηγητής.

Γ1. Ο συγγραφέας στο πλαίσιο της ωραιοποιημένης ειδυλλιακής αναπαράστασης των ηθών της υπαίθρου παρουσιάζει την ανέμελη ζωή του στην ιδιαίτερη πατρίδα του. Τονίζει την απόλυτη κυριαρχία του σ' ένα φυσικό περιβάλλον που δικαιωματικά του ανήκει. Αυτή η ανεμελιά και η ελευθερία κινήσεων καταργεί την έννοια της ιδιοκτησίας, της συμβατικότητας και του περιορισμού που βιώνει κάθε άνθρωπος που ζει σε αστικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, η διεξοδική αναφορά του στη φύση επιβεβαιώνει τη φυσιολατρία του και τη συνακόλουθη ευτυχία του. Στη συνέχεια αναφέρεται στην κοινωνική τάξη των γεωργών και στις ασχολίες τους. Η ρεαλιστική απεικόνιση των συνηθειών τους αποκαλύπτει ανθρώπους του μόχθου και της παράδοσης, που εμφορούνται από έντονη θρησκευτικότητα και ηθική. Η χρήση της εκκλησιαστικής ορολογίας με την εναρκτήρια φράση προσευχής φανερώνει την εκκλησιαστική παιδεία του συγγραφέα. Γνώστης όλων των εθίμων, των ευχών και των συνηθειών των κατοίκων του νησιού του, ο Παπαδιαμάντης καταφέρνει να συγκεράσει την ηθογραφία με την ψυχογραφία, το ρομαντισμό του προέχοντος ρόλου της φύσης με το ρεαλισμό και τελικά να αποδείξει την ταύτιση φυσικής ζωής – ευτυχίας – αγνότητας.

Δ1. Και τα δύο κείμενα αναφέρονται σε δύο επιφανείς και ευκατάστατους ανθρώπους – τον κυρ Μόσχο στον Α. Παπαδιαμάντη, τον Παναγιώτη Χατζή στο Ν. Θέμελη – που διαθέτουν παρεμφερή γνωρίσματα. Και οι δύο χαρακτήρες εντάσσοντάς τους στο διαφορετικό για τον καθένα ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο της εποχής τους.

Οι ομοιότητες συνίστανται στα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα:

- Και τα δύο πρόσωπα είχαν περιουσία «Ο Παναγιώτης Χατζή Νίκου ... έκανε περιουσία αξιοζήλευτη», «Ο κυρ Μόσχος είχε αποκτήσει περιουσίαν ...».
- Και οι δύο ήταν άνθρωποι μοναχικοί «Άνθρωπος μοναχικός, λιγομίλητος ο Παναγιώτης», «τον κυρ Μόσχον θέλοντα να έχη χωριστόν οιονεί βασίλειον ... σπανίως κατερχόμενος εις την πολίχνην».

Διαφορές:

- Ο Παναγιώτης ήταν «άγαμος, άκληρος», ενώ ο κυρ Μόσχος «την ανεψιάν του τη Μοσχούλα ... είχε υιοθετήσει ... ως χηρευμένος και άτεκνος».
- Ο Παναγιώτης «έκανε με το μόχθο του περιουσία», ενώ ο κυρ Μόσχος «είχε αποκτήσει εριουσίαν εις επιχειρήσεις και ταξίδια ... έπεισε μερικούς πτωχούς γείτονας ...». Επομένως , παρουσιάζονται

διαφορετικά τα δύο πρόσωπα από τους συγγραφείς: ο Θέμελης επαινεί τον Παναγιώτη και εξαίρει το ήθος του «για τη σώφρονα σκέψη και τη μακρά του εμπειρία», ενώ ο Παπαδιαμάντης παρουσιάζει αρνητικά τον κυρ Μόσχο ως τον ανάλγητο εκπρόσωπο της τάξης των πλουσίων υπαινισσόμενος τυχοδιωκτικό τρόπο ζωής και κοινωνικές διακρίσεις.

- Ο Παναγιώτης επιδίδεται σε αγαθοεργίες γι' αυτό χαίρει εκτίμησης και σεβασμού παρά τη μοναχικότητά του, ενώ ο κυρ Μόσχος «μικρός άρχοντας λίαν ιδιότροπος» απολαμβάνει μόνος του την περιουσία του, δε διαθέτει ανθρωπιστικές ευαισθησίες και προκαλεί αντιπάθειες.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΒΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ